

Inštitut za trajnostni razvoj: Aktualno na področju GSO

Ljubljana, 5. avgust 2009

Na Inštitutu za trajnostni razvoj smo že tri leta dejavni na področju problematike GSO v kmetijstvu in hrani. V tej novici smo pripravili nekaj aktualnih poudarkov.

Na ITR menimo, da je komercialno gojenje GS rastlin nenadzorovan poskus globalnega obsega, ki ga nekaj industrijskih velikanov v navezi s politiko z vsemi sredstvi vsiljuje zaradi izjemnih komercialnih in ekonomsko-političnih interesov. Javnih koristi od prenizko razvite in premalo preučene tehnologije zaenkrat ni videti, vse bolj očitna pa je okoljska in zdravstvena škoda zaradi porasta rabe pesticidov, ter socialno-ekonomska škoda zaradi zmanjševanja suverenosti kmetov in potrošnikov po vsem svetu, še zlasti pa v deželah v razvoju (npr. razlaščenje malih kmetov). Zato komercialnemu gojenju GS rastlin in njihovi uporabi nasprotujemo in se proti njej borimo z osveščanjem in spodbujanjem javne razprave.

Nekaj aktualnih informacij iz Slovenije:

Zakon o soobstoju GS rastlin z ostalimi kmetijskimi rastlinami: Sprejem zakona v Državnem zboru 21.5. letos je vzburkal zainteresirano javnost. Nekateri mu odločno nasprotujejo, ker naj bi Slovenija z njim odprla vrata za gojenje GS rastlin. Na ITR se sicer povsem strinjamo z mnenjem, da moramo vrata za GSO temeljito zapreti, vendar pa menimo, da zakon močno omejuje možnosti za gojenje GS rastlin, saj določa razmeroma stroge omejitve, medtem ko je brez zakona dovoljeno vse, kar v EU ni prepovedano. Hkrati opozarjamo na pomen podzakonskih aktov za določitev minimalnih razdalj med GS in ne-GS posevki (t.i. varovalni pas). Obenem poudarjamo, da zakon nikakor ni dovolj, saj "soobstoj" v praksi ni možen, in se zavzemamo tudi za druge ukrepe.

Podzakonski akti k "Zakonu o soobstoju...": MKGP je v juliju letos pripravilo prvi predlog, ki za koruzo predlaga minimalno širino varovalnega pasu 200 m v primeru konvencionalnih posevkov in 300 m za ekološke posevke. Na ITR se nam razdalje zdijo prenizke, ne vidimo pa tudi potrebe po razliki med konvencionalno in ekopridelavo. Vendar pa gre tudi za dilemo: tvegati z višjo razdaljo, ki je Evropska komisija verjetno ne bi sprejela, in s tem uveljavitev zakona oddaljiti za leto ali več? Razprava o podzakonskih aktih se bo nadaljevala v septembru.

Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o ravnanju z gensko spremenjenimi organizmi (ZRGSO): Za ta krovni zakon iz leta 2002 je zadolženo okoljsko ministrstvo. V delovni skupini za pripravo sodelujemo tudi predstavniki ITR in Greenpeace. Na osnutek smo že dali prve pripombe. Med drugim zahtevamo moratorij na vse izpuste in vse gojenje GSO (vključno z zavarovanimi prostori) do začetka veljave relevantnih zakonov; možnost bomo preverili pri Pravno-informacijskem centru, ker MOP trdi, da to ne gre. Sicer je osnutek zakona v javni razpravi do 15.9.2009; najdete ga na <http://www.mop.gov.si/nc/si/splosno/cns/novica/article/12118/7087/>, sam ZRSO pa na http://zakonodaja.gov.si/rpsi/r02/predpis_ZAKO3052.html
Zakon določa tudi "znanstveni odbor za namerno sproščanje GSO v okolje in dajanje izdelkov na trg", za katerega smo doslej lahko ugotovili, da deluje pristransko, kar je posledica neustrezne sestave. Tudi tu bomo zato zahtevali spremembe.

Varnostni pridržek ("moratorij") na gojenje koruze MON810: skupaj z drugimi NVO smo od pristojnega ministrstva (v tem primeru ministrstvo za okolje in prostor) že večkrat zahtevali uvedbo varnostnega pridržka za trenutno v EU edino dovoljeno GS-koruzo. MOP tega noče narediti, ker "v tem ne vidi nobenih koristi". Mimogrede, v tem so doslej "videle korist" že Francija, Nemčija, Grčija, Luksemburg, Avstrija in Madžarska... O tem in še čem se nameravamo v septembru pogovoriti z ministrom Erjavcem.

Kako se Slovenija pri vprašanjih GSO obnaša na ravni EU?

Že nekaj časa je Slovenija med tistimi državami, ki na ravni EU (npr. v svetih ministrov) glasujejo proti GSO. To pozdravljamo in menimo, da je verjetno tudi posledica pozornosti, ki jo temu področju posvečamo nekatere NVO.

Mnenje države članice glede na konkretno vprašanje, ki je na dnevnem redu sveta, oblikujejo tri ministrstva (kmetijstvo – okolje – zdravje), ali pa le prvi dve. Slovensko ministrstvo za zdravje je najraje modro tiho in se čim manj izpostavlja oziroma opredeljuje. Jasno pa opazamo, da se uničujočih socialno-ekonomskih posledic za kmetijstvo veliko bolj zaveda kmetijsko ministrstvo, medtem ko so na okoljskem ministrstvu mnenja, da ekonomija, sociologija ipd. pač niso znanosti, ki bi imele glede GSO pravico kaj povedati. "Ekzaktne" znanosti proti "neekzaktim"? Očitno nekateri tičijo še v predmoderni dobi... Ugotavljamo, da okoljsko ministrstvo glede GSO ne izpolnjuje svoje funkcije varovanja okolja, in da nasprotuje širši obravnavi problematike GSO, ki vključuje interese kmetov in potrošnikov.

Kulturni shodi za Slovenijo brez GSO

Na ITR pozdravljamo "kulturne shode za Slovenijo brez GSO" na Prešernovem trgu v Ljubljani, ki so se začeli 9. julija na pobudo in v organizaciji Društva umetnikov Paviljon, predvidoma vsakih 14 dni (tretji shod bo 6. avgusta). Menimo, da pomembno prispevajo k večji osveščenosti javnosti in razpravi o problematiki GSO, ter politike opozarjajo na to, da gre za vročo temo, ki je v interesu in na očeh javnosti: gre za hrano in način njene pridelave, za nas in prihodnje generacije – tu ni prostora za profitno-politične igre.

Povzetek glavnih zahtev ITR:

- Varovalni pasovi (podzakonski akt k Zakonu o soobstoju...): Pri določanju širine teh pasov je treba (a) upoštevati vse specifične razmere v Sloveniji (geografsko-podnebni dejavniki, drobna posestna struktura, gosta poseljenost s čebelami, velik delež Nature 2000 ipd.); ter (b) izhodišče mora biti meja detekcije GSO oz. 0,1% prisotnosti GSO v pridelkih, saj meja za označevanje (0,9% prisotnost GSO) velja le za nenamerno in tehnično neizogibno prisotnost.
- Slovenija mora čim prej sprejeti varnostni pridržek za gojenje koruze MON810, saj je za to na voljo dovolj tujih študij.
- Slovenija mora kot članica EU nastopati z jasno izdelanim mnenjem in strategijo nasprotovanja novim odobritvam GSO v EU, si prizadevati za prenos odločanja o gojenju GS rastlin na raven držav članic in za samoodločbo lokalnih skupnosti. Še zlasti si mora prizadevati, da najvišja dovoljena primes GSO v semenskem materialu ne bo višja od 0,1%.
- Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o ravnanju z gensko spremenjenimi organizmi (ZRGSO) naj med drugim: (a) v prehodnih določbah predvidi moratorij na vse izpuste in vse gojenje GSO (vključno z zavarovanimi prostori) do začetka veljave relevantnih zakonov, ter (b) preoblikuje sestavo "znanstvenega odbora za namerno sproščanje GSO v okolje in dajanje izdelkov na trg", da bo s pomočjo vključitve vseh relevantnih znanstvenih področij (še zlasti okoljevarstva, agrarne ekonomije, sociologije, razvoja podeželja, etike ipd.) in neodvisnih znanstvenikov zmožen celovite presoje.

INŠTITUT ZA TRAJNOSTNI RAZVOJ

Metelkova 6, 1000 Ljubljana

Pisarna: Trubarjeva 50, 1000 Ljubljana

Tel.: 00.386.1.4397.460; GSM: 00.386.51.368.890

Faks: 00.386.1.4397.105

info@itr.si / www.itr.si